

Innst. S. nr. 274

(2000-2001)

Innstilling frå samferdselskomiteen om omdanning av BaneTele til aksjeselskap

St.prp. nr. 80 (2000-2001)

Til Stortinget

SAMANDRAG

Det foreslås i proposisjonen at Jernbaneverkets forretningsenhet BaneTele omdannes til et eget aksjeselskap, BaneTele AS, for på en mer effektiv måte å realisere de potensielle merverdier som ligger i Jernbaneverkets føringsvei og fiberkabelnett; som i dag er organisert som en enhet i Jernbaneverket med 27 fast ansatte.

BaneTele omsatte teletjenester for ca. 43 mill. kroner i 1998 og ca. 57 mill. kroner i 1999, inklusive internt salg i Jernbaneverket.

BaneTele forvalter et tele- og datanett (fiberkabelnett) for å levere tele- og dataløsninger til jernbanesektoren. Fiberkabelnettet har en betydelig høyere kapasitet enn det som pr. i dag er nødvendig for jernbanerelaterte tele- og datatjenester.

I dag er BaneTeles muligheter til kommersiell utnyttelse av overkapasiteten og videre utbygging av nettet og tjenester begrenset av de fullmakter som Jernbaneverket har som forvaltningsorgan. Kommersiell televirksomhet inngår ikke som en naturlig del av Jernbaneverkets virksomhetsområde, og utskillelse av BaneTele til aksjeselskap vil bidra til at Jernbaneverket kan konsentrere seg om sin kjernevirksomhet. Dessuten vil en organisering av Jernbaneverkets kommersielle utnyttelse av overskuddskapasiteten i fiberkabelanlegget i et selskap, være mest ryddig i forhold til konkurrerende virksomheter.

Departementet mener det er riktig at BaneTele får rammebetingelser som er mer på linje med private konkurrerende aktører i telemarkedet, og foreslår derfor å skille ut BaneTele som eget aksjeselskap, 100 pst. eid av staten ved Jernbaneverket.

Aksjeselskap er etter Samferdselsdepartementets vurdering den selskapsformen som best ivaretar eiers behov for styring og kontroll.

En viktig grunn for å foreslå endret tilknytningsform for BaneTele er å muliggjøre en verdiøkning av eksisterende fibernett tilknyttet jernbanens infrastruktur, og å legge grunnlaget for en lønnsom videre utbygging av BaneTeles bredbåndsnett og teleinfrastrukturen for øvrig, uten at dette belaster de årlige bevilgninger til jernbaneformål, og uten at staten tar all økonomisk risiko som følger med en slik utbygging.

Det vil være avgjørende at en organiserer BaneTele slik at en minimerer den risiko som staten tar, samtidig som organiseringen legger til rette for utbygging. Det er derfor nødvendig å legge til rette for langsiktige avtaler som sikrer finansiering og kundegrunnlag.

For å lette overføringen av de rettigheter og plikter staten ved Jernbaneverket har i forhold til relevante avtaleparter, fremmes det samtidig med proposisjonen en lovproposisjon som bl.a. fratar fordringshavere og andre rettighetshavere muligheten for å motsette seg overføringen.

Det nye selskapet, BaneTele AS, vil videreføre den virksomhet som i dag utøves av Jernbaneverkets forretningsenhet, BaneTele, dvs. rett til å utnytte overskuddskapasitet i Jernbaneverkets føringsvei og fiberkabler, og retten til å bygge ut ny telekommunikasjonsinfrastruktur på Jernbaneverkets anlegg innenfor de beskrankninger som til enhver tid gjelder for virksomhet langs jernbanenettet.

BaneTele vil ved etableringen få eierrettigheter til en del transmisjonsutstyr og til fiberkabler som ikke er plassert langs jernbanens traseer. Avtaler inngått mellom tredjepart og Jernbaneverket/BaneTele før etableringstidspunktet videreføres gjennom selskapet.

Alle fiberkabler langs jernbanenettet og sikkerhetskritisk kommunikasjonsutstyr vil fortsatt bli eid av Jernbaneverket. Selskapet får langsiktige leierettigheter til overskuddskapasiteten i fibernettet og føringsveien.

BaneTeles forretningsgrunnlag utgjøres i dag av et ca. 4 200 km langt fiberoptisk nett med tilhørende teknisk utstyr. Muligheten for videre modernisering og utbygging av teleinfrastruktur langs Jernbaneverkets anlegg er ett av BaneTeles viktigste konkurransefortrinn.

På kort sikt vil BaneTele arbeide for å styrke bredbåndskapasiteten i nettet, og etablere en fullverdig IP-nettstruktur (nettverksstruktur basert på Internettprotokollen). BaneTele AS' strategi vil i stor grad være basert på å utnytte strategiske allianser med andre aktører i telemarkedet.

BaneTele satser på salg av teletransport til store enkeltkunder som:

- teleoperatører som selv produserer teletjenester
- store landsdekkende organisasjoner med regionale sentra som for eksempel mediabedrifter, helse- og utdanningsinstitusjoner, industrikonsern m.v.

BaneTeles utviklingspotensial ligger i å utvikle sin posisjon som bredbåndslieferandør i Norge, og samtidig utnytte sin posisjon som leverandør til det jernbanerelaterte markedet, og til å bli en leverandør av sikkerhetskritisk kommunikasjon til andre sikkerhetskreverende kunder i det norske markedet.

Modellen for det fremtidige forholdet mellom selskapet BaneTele AS og Jernbaneverket er basert på samme modell som gjelder mellom energiverkene og Enitel ASA. Hovedprinsippene går fram av kapittel 4 i proposisjonen.

Denne måten å regulere grensesnittet mellom Jernbaneverket og BaneTele AS vil sikre at Jernbaneverket har kontroll over infrastruktur og forhold som er kritiske for jernbanens egen virksomhet, og at utnyttelsen av føringsveien skjer på jernbanens premisser.

Deler av den infrastruktur BaneTele AS får tilgang til og råder over, vil omfattes av jernbaneloven med tilhørende forskrifter og bestemmelser. Dette er et forhold som må tas hensyn til ved beskrankninger som legges på selskapets virksomhet. Det er derfor lagt stor vekt på å sikre at grensesnittet mellom Jernbaneverket og BaneTele AS er basert på prinsippet om at jernbanens interesser går foran de kommersielle teleinteressene.

Utskillelsen av BaneTele som eget selskap vil ikke medføre noen endring fra dagens driftsform for jernbanekritiske anlegg og systemer. Ved at Jernbaneverket har forbeholdt seg retten til selv å bygge eller overta ansvaret for anlegg relatert til eget behov, har en også sikret seg at fremtidige behov blir dekket på en betryggende måte.

Statens jernbanetilsyn har vurdert konsekvensene av de organisatoriske endringene en omdanning av BaneTele til aksjeselskap vil få. Med bakgrunn i den dokumentasjon som foreligger, har tilsynet konkludert med at dette er en organisatorisk endring som ikke krever godkjenning fra tilsynet. Tilsynet baserer sin konklusjon

på at alle fiberkabler og sikkerhetskritisk kommunikasjonsutstyr skal eies av Jernbaneverket og at internkommunikasjon for signal og sikringsanlegg holdes utenfor utskillelsen. Dette er i samsvar med forslaget i proposisjonen.

Det legges opp til at samtlige ansatte i forretningsenheten BaneTele fortsetter i aksjeselskapet. Ved omdanningen til aksjeselskap vil BaneTele AS bli avtalepart og ikke staten. Ved utskillelsen vil arbeidsmiljølovens regler om ansettelse, oppsigelse, avskjed og fortrinnsrett avløse reglene i tjenestemannsloven.

Administrative og økonomiske konsekvenser

Etableringen av BaneTele som aksjeselskap medfører at styringsprinsippene for den nåværende forretningsenheten i Jernbaneverket endres ved at BaneTele AS vil bli styrt i tråd med de prinsipper som er gitt i aksjeloven og økonomireglementet for staten i henhold til § 22 om departementets ansvar for oppfølging av aksjeselskap med statlig eierinteresse, statsforetak m.m.

I en overgangsperiode på tre år vil de ansatte i selskapet ha rett til ventelønn og fortrinnsrett til ny stilling i staten.

For Samferdselsdepartementet innebærer en selskapsetablering at departementets ulike roller både innen jernbanen og i forhold til telesektoren blir tydeliggjort ved at jernbanens televirksomhet skilles ut i et selvstendig rettssubjekt.

Verdsettelsesprinsippene og prinsippene for føring i åpningsbalansen er basert på tilrådinger fra rådgivningsfirmaene KPMG AS, Nexia DA samt revisjonsfirmaet Kjelstrup og Wiggen ANS.

Grensesnittet i forhold til Jernbaneverket innebærer at BaneTele AS betaler en forhåndsbetalt leie for 20 år for fiberanleggene på Jernbaneverkets eiendom som dekker alle kostnadene ved utbyggingen av teleinfrastrukturen før denne stilles til BaneTele AS' disposisjon.

Det legges opp til at BaneTele AS etableres med en kapitalstruktur som gjør at selskapet på etableringstidspunktet kan dekke sine løpende forpliktelser og nå sine forretningsmessige mål. Departementet legger vekt på at selskapet sikres tilstrekkelig finansiell styrke i etableringsfasen. Selskapet foreslås etablert med en egenkapitalandel på 40 pst.

Departementet legger til grunn at selskapet skal finansiere sin framtidige virksomhet på vanlige vilkår i det private kapitalmarkedet. I henhold til gjeldende praksis ved omdanning av statlig virksomhet til aksjeselskaper legges det ikke opp til at staten skal garantere for selskapets lån.

For å ivareta statens behov for å sikre jernbanens interesser etableres det avtalebestemmelser som regulerer grensesnittet mellom Jernbaneverket og BaneTele AS slik at jernbanens interesser gis førsteprioritet. På denne bakgrunn foreslås det at Jernbaneverket utøver

eierskapet for virksomheten ved å stå som eiere, og ved at direktøren for Jernbaneverket utøver funksjonen som generalforsamling i selskapet.

Samferdselsdepartementet vil gi en nærmere redegjørelse for selskapets avkastningskrav og utbyttepolitikk i tilknytning til statsbudsjettet 2002.

For forslag til åpningsbalanse, kan det vises til kapittel 11.6 i proposisjonen.

Basert på at selskapet etableres 1. juli 2001, vil etableringen ha budsjettmessige konsekvenser for statsbudsjettet 2001. Samlet gir forslaget følgende bevilgningsendringer for 2001:

Forslag til bevilgningsendringer for 2001

	(i 1000 kr)
Kap. 1350 Jernbaneverket	
Post 23 Drift og vedlikehold	-7 500
Post 90 (ny) Egenkapitalinnskudd i BaneTele AS	224 000
Post 91 (ny) Lån til BaneTele AS	196 000
Sum kap. 1350	412 500
Kap. 4350 Jernbaneverket	
Post 4 Leieinntekter	-15 000
Post 90 (ny) Overdragelse av eiendeler til BaneTele AS	224 000
Sum kap. 4350	209 000
Kap. 5671 (ny) Renter og utbytte fra BaneTele AS	
Post 80 (ny) Renter	7 500
Sum kap. 5671	7 500

Det vises til brev fra Samferdselsdepartementet datert 21. mai 2001 til samferdselskomiteen:

"St.prp. nr. 80 Omdanning av BaneTele til aksjeselskap

Det vises til St.prp. nr. 80 (2000-2001) Omdanning av BaneTele til aksjeselskap, fra Samferdselsdepartementet, godkjent i statsråd 11. mai d.å.

I proposisjonen benevnes kap. 1350, post 90 som "ny" og med tittel "Innskudd egenkapital BaneTele AS". Riktig benevning av posten, som ble opprettet våren 2000 ifm. RNB-2000, jf. St.prp. nr. 60 og 61 (1999-2000), skal være "Kapitalinnskudd i egne aksjeselskaper".

MERKNADER FRÅ KOMITEEN

Komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Sigrun Eng, Eirin Faldet, Marthe Scharning Lund, Kari Manger, Anita Orlund og Ola Røtvei, frå Kristeleg Folkeparti, Rigmor Kofoed-Larsen og Jan Sahl, frå Høgre, Ole Johs. Brunæs og leiararen Oddvard Nilsen, frå Framstegspartiet, Thore Aksel Nistad og Christopher Stensaker, frå Senterpartiet, Jorunn Ringstad, frå Sosialistisk Venstreparti, Inge Myrvoll, og frå Venstre, May Britt Vihovde, viser til at utskiljing av Jernbaneverket si televerksemd har vore drøfta i fleire samanhengar, seinast i St.prp. nr. 1 (2000-2001) under omtale av organisasjonsutvikling og effektivisering av Jernbaneverkets forretningsenheter.

Komiteen er samd i at BaneTele vert skilt ut i eige aksjeselskap, slik at dei potensielle meirverdiane som ligg i Jernbaneverket sin føringsveg og fiberkabelnett kan realiserast på ein meir effektiv måte. På denne måten kan ein finne utviklings- og finansieringsløyisingar som ikkje er avhengig av dei årlege løyvingane til jernbane over statsbudsjettet.

Komiteen er samd i at kommersiell televerksemd ikkje går inn som ein naturleg del av Jernbaneverkets kjerneverksemd, og at utskiljing av BaneTele til aksjeselskap kan bidra til at Jernbaneverket kan konsentrere seg om meir sentrale oppgåver. Likeins er komiteen samd i at utskiljing er ryddig i høve til konkurrerande verksemdar.

Komiteen ser det som viktig at Jernbaneverket har kontroll over all infrastruktur og tilhøve som er kritisk for jernbanen si eiga verksemd. Alle fiberkabler langs jernbanenettet og kommunikasjonsutstyr som er kritisk for tryggleik, skal eigast av Jernbaneverket.

Komiteen har merka seg at Statens jernbanetilsyn, etter å ha vurdert kva konsekvensar ei omdanning av BaneTele til aksjeselskap vil få, har konkludert med at dette er ei organisatorisk endring som ikkje krev godkjenning av tilsynet.

Komiteen sitt fleirtal, medlemene frå Arbeidarpartiet, Kristeleg Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, har merka seg at staten ved Jernbaneverket skal stå som eineiegar av BaneTele AS. Flertallet ser dette som ei god løysing på

noverande tidspunkt; slik kan ein best sikre at jernbanens interesser går føre dei kommersielle interessene.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet mener at det ikke er en statlig oppgave å ha eierandeler i et teleselskap. Et slikt statlig eierskap kan føre til at det oppstår rollekonflikter mellom staten som eier i et teleselskap og staten som regulatør.

Disse medlemmer vil vise til direktiv ONP rammedirektiv fra 1990 (387/90/EØS), endret ved direktiv av 6. oktober 1997, som sier at statlig teleforvaltning og forvaltning av statlig eierskap i teleselskaper skal utøves av forskjellige departement. På bakgrunn av dette direktivet er forvaltningen av det statlige eierskapet i Telenor flyttet fra Samferdselsdepartementet til Nærings- og handelsdepartementet.

Et BaneTele eiet av Samferdselsdepartementet ved Jernbaneverket vil ikke være i samsvar med dette direktivet.

Disse medlemmer mener derfor at staten skal selge seg helt ut av BaneTele etter omdannelsen til aksjeselskap.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Storting ber Regjeringen selge statens aksjer i BaneTele."

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti ser det som fundamentalt med et offentlig eierskap, under politisk styring, til infrastrukturen i Jernbaneverket. Dette medlem viser til Storbritannia hvor det nå må legges ny infrastruktur for kommunikasjon fordi den tidligere ble privatisert.

Dette medlem understreker at grunnen til at denne infrastruktur ble bygd er ikke for å være tradisjonell teleaktør i markedet, men for togframføring og at motivet for den forretningsmessige virksomhet er overskuddskapasitet. Det å miste kontrollen over kommunikasjonsutstyr er å anse som en høgrisikobeslutning.

Dette medlem viser til NOU 2000:19 pkt. 6.2.3 vedr. beslutning om konkurranseeksponering på dette felt:

"Utvalget vil peke på at det kan være problematisk å gjenetablere en offentlig tjenesteproduksjon dersom en

ikke er tilfreds med resultatene av konkurranseeksponering. Dette gjelder særlig på områder hvor driften er avhengig av betydelige investeringer og det offentlige selger seg ut eller avvikler egen virksomhet."

Det heter videre om:

"erfaringer fra andre land at selskapenes børsverdi gjør det vanskelig for staten å kjøpe tilbake infrastrukturevirksomheter. I slike sammenhenger bør vedtak om konkurranseeksponering betraktes som en høyrisiko-beslutning, og beslutningsgrunnlaget bør ha høy kvalitet."

Dette medlem mener derfor at det er grunnleggende at :

- føringsveg og all kabel tilhører Jernbaneverket
- når BaneTele skal kunne legge kabel i føringsvegen skal Jernbaneverket disponere det de til enhver tid måtte ha bruk for
- at all sikkerhetskommunikasjon er kryptert/kodet av Jernbaneverket før teknisk utstyr overtas av BaneTele
- at det er sikret for Jernbaneverket at utstyr som evt. BaneTele overtar ikke kan falle på tredje part
- at det er sikret et lukket nett for sikker togframføring

Dette medlem ser på Jernbaneverkets tilgang til tilstrekkelig kapasitet i et nett hvor eksterne ikke har adgang, som helt sentralt i sikkerhetsarbeidet for jernbanen. Dette medlem viser bl.a. til at vi innenfor luftfarten har opplevd at innflygingsinstrumenter har falt ut ved at eksterne har arbeidet i fibernettet. Dette dreier seg om sårbarhet i et sikkerhetsperspektiv.

Dette medlem mener at når det er ønskelig å bruke overskuddskapasitet i en forretningsmessig sammenheng, må det ikke innebære svekkelse av sikkerheten i togframføring. Det vil stride mot de målsettinger det har vært bred politisk enighet om.

FORSLAG FRÅ MINDRETAL

Forslag frå Høgre og Framstegspartiet:

Storting ber Regjeringen selge statens aksjer i BaneTele.

KOMITEEN SI TILRÅDING

Komiteen har elles ingen merknader, viser til proposisjonen og rå Stortinget til å gjere slikt

v e d t a k

om omdanning av BaneTele til aksjeselskap:

I

I statsbudsjettet for 2001 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
1350		Jernbaneverket (jf. kap. 4350)	
	23	Drift og vedlikehold, <i>kan overføres, kan nyttes under post 30,</i> reduseres med fra kr 2 773 000 000 til kr 2 765 500 000	<u>7 500 000</u>
	90	Kapitalinnskudd i egne aksjeselskaper, økes med	<u>224 000 000</u>
	91	(Ny) Lån til BaneTele AS, bevilges med	<u>196 000 000</u>
4350		Jernbaneverket (jf. kap. 1350)	
	4	Leieinntekter, reduseres med fra kr 30 000 000 til kr 15 000 000	<u>15 000 000</u>
	90	(Ny) Overdragelse av eiendeler, til BaneTele AS, bevilges med	<u>224 000 000</u>
5671		(Nytt) Renter og utbytte fra BaneTele AS	
	80	Renter, bevilges med	<u>7 500 000</u>

II

Stortinget samtykker i at:

1. Jernbaneverket får fullmakt til å etablere aksjeselskapet BaneTele AS med virkning fra 1. juli 2001.
2. Kongen i statsråd gis fullmakt til å fastsette endelige bevilgninger vedrørende overdragelse av eiendeler og arbeidskapital i forbindelse med etableringen av selskapet.
3. Kongen i statsråd gis fullmakt til å fastsette endelige bevilgninger til egenkapital og lån for BaneTele AS.
4. Kongen i statsråd gis fullmakt til å endre bevilgningene under kap. 1350, post 23 og kap. 4350, post 4, dersom endelig åpningsbalanse for BaneTele AS ikke avviker vesentlig fra det framlagte forslag.
5. Stillingene i BaneTele AS kan innlemmes i Statens pensjonskasse dersom selskapets styre ønsker dette.
6. Jernbanedirektøren utgjør BaneTele AS' generalforsamling.

Oslo, i samferdselskomiteen, den 30. mai 2001

Oddvard Nilsen
leiar

May Britt Vihovde
ordfører og sekretær